

De moeder

Italo Svevo

In een met stralende voorjaarskleuren getooid dal, dat was omringd door met bossen begroeide heuvels, stonden naast elkaar twee verwaarloosde, grote stenen huizen. Ze zagen er zo eender uit, dat ze de hand van dezelfde bouwmeester verrieden. Ook de door heggen omsloten voortuinen waren gelijk van omvang en van vorm. Maar niet voor alle bewoners lag een gelijk lot in het verschiet.

In een van de tuinen lag de hond aan zijn ketting te slapen en de boer bedrijvig bezig met zijn fruitbomen. In een afgelegen hoekje was een stel kuikens in een gesprek gewikkeld over hun opwindende ervaringen. Er liepen ook wat oudere kuikens rond, maar alleen de jongsten, wier lichaampjes nog de uiterlijke vorm hadden van het ei waaruit ze tevoorschijn waren gekropen, vonden het heerlijk om te filosoferen over het leven waar ze nu deel van waren geworden. Ze waren er nog niet zo aan gewend, dat ze ook andere dingen konden zien. Leed en genot was hun al wel ten deel gevallen, want het leven van een paar dagen is veel langer, dan iemand die het al jaren leeft, zou kunnen vermoeden. En ze wisten ook al heel veel, aangezien zij een deel van hun enerverende ervaringen hadden meegekregen uit het ei. Nauwelijks daaruit tevoorschijn gekomen, hadden ze al begrepen dat je de dingen goed moest bekijken, eerst met het ene oog en dan met het andere, om te zien of je iets kon opeten of het moest laten liggen.

Ze spraken over de wereld, die door de bomen en de heggen was ingesloten, over hoe groot die wel niet was, en over het hoge en grote huis. Allemaal zaken die je natuurlijk wel kon zien, maar beter zag als je erover sprak.

Volgens een van hen, bedekt met gelig dons en volgegeten – en dus werkloos –, was het niet voldoende te spreken over de dingen die men zag. De zonnewarmte bracht bij hem een herinnering boven, die hij gelijk uitsprak: ‘Het is duidelijk dat wij het hier goed hebben omdat de zon schijnt, maar mij is ter ore gekomen dat je het in deze wereld ook beter kunt hebben, en dat vind ik heel spijtig, en ik zeg dit, opdat jullie het ook heel jammer zullen vinden. De dochter van de boer zei namelijk, dat wij ongelukkig zijn omdat we geen moeder hebben. In haar stem klonk zoveel medelijden door, dat ik ervan moest huilen.’

Een ander kuiken, dat vergeleken met het gele wat lichter was van kleur en enkele uren jonger, een reden om met dankbaarheid terug te denken aan de warme omgeving waaruit hij was voortgekomen, verhief zijn stem: ‘Wij hebben een moeder gehad. Het is dat kastje waaruit kant en klaar de kuikens komen en dat altijd warm is, ook al is het buiten vreselijk koud.’

De woorden van de boerendochter hadden zich in het geheugen van het gele kuiken vastgezet. In de loop der tijd waren ze een eigen leven gaan leiden. Hij droomde zelfs dat de moeder zo groot was als de tuin en zo weldadig als het voer. En hij riep uit: ‘Als het zou gaan om een dode moeder, dan hadden we er allemaal een. Maar de moeder leeft en loopt veel sneller dan wij. Misschien heeft ze wielen net als de kar van de boer. En ze kan dus bij je komen, en je hoeft haar niet eens te roepen, om je te verwarmen als je door de kou van deze wereld gevaar loopt te sterven. Wat zou het prachtig zijn om ’s nachts zo’n moeder bij je te hebben.’

Een derde kuiken mengde zich in het gesprek. Het was een broertje van de anderen omdat hij was gekomen uit dezelfde broedmachine, die hem wat anders gevormd had: zijn kopje was wat breder en zijn pootjes waren wat korter. Hij werd het ongemanierde genoemd, omdat zijn bekje klepperde als hij at. Het was een eendje en onder zijn soortgenoten zou hij als heel welopgevoed hebben gegolden. Hij was erbij geweest, toen de boerendochter over de moeder had gesproken. Dat was gebeurd toen er een kuikentje aan de kou was bezweken. Het lag in het gras en alle andere kuikens stonden eromheen. Ze hadden hem niet geholpen, want de kou die een ander in zijn greep heeft, voel je zelf niet. En het eendje, dat door zijn brede bekje een onschuldige uitdrukking op zijn snoet had, ging zelfs te beweren dat de kuikens niet konden sterven toen de moeder aanwezig was.

Het verlangen naar de moeder besmette spoedig het hele kippenhok. In de hoofdjes van de oudere kuikens werd het sterker en verontrustender. Het gebeurt regelmatig dat volwassenen door kinderziekten worden besmet en die kunnen voor hen een groot gevaar opleveren. Voor ideeën geldt hetzelfde, hoewel niet altijd. Het beeld van de moeder had vastgezet in de door de voorjaarszon opgewarmde koppetjes en dijdde ongemerkt uit. Al wat goed was heette nu moeder: het mooie weer, de overdaad, en als de kuikentjes, eendjes en kalkoentjes ergens onder leden, werden ze broeders, omdat ze naar dezelfde moeder verlangden.

Eén van de oudere kuikens bezwoer op een dag, dat hij naar de moeder op zoek zou gaan, want hij wilde niet langer zonder haar blijven. Hij was in het kippenhok de enige met een naam: Curra was hij gedoopt, want als de boerin met het kippenvoer in haar

schort *kip, kip, kip* riep, was hij altijd de eerste die toesnelde.* Het was al een behoorlijk forse kuiken. In de nobele inborst van het haantje ging strijdlustigheid schuil. Hij was lang en mager als een mes en hij wilde in de eerste plaats een moeder om zich door haar te laten bewonderen. Een moeder van wie men zei dat zij elk verlangen naar warmte kon bevredigen en dus ook dat naar ambitie en ijdelheid.

Op een dag glipte hij met een resoluut sprongetje door de dichte heg van zijn geboortetuin. Buiten bleef hij stomverbaasd staan. Waar moest hij de moeder zoeken in deze immense vallei, die werd overspannen door een nog immensere blauwe hemel? Voor hem was het onmogelijk, klein als hij was, deze oneindige ruimte na te speuren. Daarom bleef hij dicht bij de wereld die hij kende: zijn geboortetuin, en in gedachten verzonken liep hij erlangs tot hij plotseling voor de andere heg stond.

‘Als moeder hier zou zijn’, bedacht hij, ‘dan zou ik haar gelijk vinden.’ Hij onttrok zich aan het onbehagen van de oneindige ruimte en, alle twijfel achter zich latend, glipte hij met een sprongetje door de andere heg en kwam in een tuin die erg veel gelijkenis vertoonde met de tuin waar hij vandaan kwam.

Ook hier zag hij een pluk zeer jonge kuikens, die in het dichte gras met elkaar in gesprek waren. Maar er was ook een dier dat in de andere tuin ontbrak. Een enorm piepkuiken, wel tien keer zo groot als Curra, troonde over de andere slechts met dons bedekte beestjes, die het grote dier – en dat zag je meteen – beschouwden als hun leider en beschermer. Hij zorgde voor iedereen. Wie te ver afdwaalde, waarschuwde hij met geluiden die klonken als de geluiden waarmee de boerin van de andere tuin haar kuikens riep. Maar hij deed ook iets anders. Regelmatig boog hij zich over de zwaksten, om ze met zijn lichaamswarmte te beschermen.

‘Dat is moeder’, dacht Curra blij. ‘Ik heb haar gevonden en nu ga ik niet meer weg. Wat zal ze veel van mij houden! Ik ben het mooiste en sterkste kuiken van allemaal. En het zal makkelijk zijn om haar te gehoorzamen, want ik houd nu al van haar. Wat is ze mooi en zo koninklijk. Ik zal haar ook helpen al deze onbenulligen te beschermen.’

Zonder op te kijken, begon de moeder te roepen. Curra kwam dichterbij, omdat hij dacht dat zij hèm riep. Hij zag dat zij met snelle bewegingen van haar zware poten de aarde omwoelde. Hij keek geboeid naar iets dat hij voor het eerst in zijn leven zag. Toen ze stopte met graven, kroop er een klein wormpje op de plaats waar zij het gras had weggekrabd. Zij begon te kakelen, maar de kuikens om haar heen begrepen haar niet en keken verwonderd op.

‘De sufferds’, dacht Curra. ‘Ze begrijpen niet eens, dat ze het wormpje moeten opeten.’ En in het vuur van zijn verlangen om haar te gehoorzamen, sprong hij op het diertje en slikte het door.

De arme Curra kreeg meteen de woedende moeder op zijn nek. Hij had het niet direct door, want hij twijfelde nog even of zij hem misschien met heftige uitbundigheid wilde begroeten. Ze had hem immers net teruggevonden! Hij zou alle liefkozingen met instemming hebben geaccepteerd, ook die hij nog niet kende en misschien pijn konden doen. Maar het pikken van de harde bek waarmee zij hem te lijf ging, waren zeker geen liefkozingen en hij genas snel van zijn twijfel. Hij wilde vluchten maar de grote vogel viel hem aan en wierp hem op de grond, zij sprong boven op hem en zette haar poten in zijn buik.

Met een geweldige krachtsinspanning richtte Curra zich op en rende naar de heg. Hij liep daarbij een heel stel kuikens ondersteboven, die wanhopig met hun pootjes in de lucht begonnen te maaien. Zo redde hij zich het vege lijf, want zijn vijand hield even stil bij de gevallenen. Bij de heg aangekomen, wurmde Curra zijn kleine en lenige lichaampje tussen de venijnige takken en stoppels door en was met een sprongetje terug in de buitenwereld.

De moeder kwam voor het dichte gebladerte tot stilstand. Daar bleef zij staan, majestueus, en keek als door een venster naar de indringer. Ook Curra was blijven staan, hij was uitgeput. Ze keek hem aan met haar ronde verschrikkelijke ogen, rood doortrokken van woede. ‘Wie denk je wel dat je bent, om het voedsel op te slokken dat ik met zoveel moeite had opgegraven?’

‘Ik heet Curra’, zei het kuiken bescheiden. ‘Maar wie ben jij, en waarom heb je mij zo pijn gedaan?’

Op de twee vragen gaf zij slechts één antwoord: ‘Ik ben de moeder’, en hooghartig draaide ze hem haar rug toe.

Curra was na verloop van tijd opgegroeid tot een prachtige rashaan en leefde in een ander kippenhok. Op een dag hoorde hij zijn nieuwe hokgenoten met liefde en weemoed over hun moeder praten.

Met een zekere bewondering voor zijn eigen unieke, maar wrede lot, zei hij verdrietig: ‘Mijn moeder was een afschuwelijk beest, en voor mij het zou veel beter zijn geweest, als ik haar nooit had gekend.’

* Italo Svevo (1861-1928) schrijft dat de boerin met een ‘*curra, curra*’ haar kuikens roept. Ieder die zijn kippen gaat voeren, heeft zo zijn eigen manier om ze te roepen. Hier is gekozen voor de vertaling *kip, kip, kip*, dat naar mijn gevoel dezelfde waarde heeft als *curra, curra*. In de vertaling van Jenny Tuin krijgt de zin een iets andere wending: ‘Het was het enige kuiken dat in het kippenhok een naam had gekregen en het heette Koeri, want als de boerin met haar schort vol voer “koeri, koeri, koeri” riep kwam het altijd het eerst aangehold.’ Italo Svevo, *Alle verhalen*, Uitgeverij Bert Bakker, Amsterdam 1989, 150-154, citaat op pagina 152.

Voor Jenny Tuins ‘Koeri’ vond ik niet zo snel een verklaring. Ik moest denken aan wat in de linguïstiek bekend staat als klanknabootsing. De Italiaanse ‘u’ spreek je immers uit als ‘oe’. Maar waarom zij de ‘a’ in een ‘i’ heeft veranderd, is mij niet duidelijk. Het mechanisme van de onomatopée werkt gewoonlijk alleen in de oorspronkelijke taal, hier het Italiaans. De aanmoedigende wijs *curra* is een dialectische vorm van het werkwoord *correre* (rennen).

Svevo publiceerde een eerste versie van dit verhaal op 7 december 1924 in het weekblad *Domenica del Corriere*. De definitieve versie verscheen op 15 maart 1927 in het literaire maandblad *Il Convegno*.